Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport

2014-01-10
Dnr 400-2013:2457

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram vid Lindholmens tekniska gymnasium 2 i Göteborgs kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Bakgrund till projektet

Frågeställning

Resultat

Syfte

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Lindholmens tekniska gymnasium 2 i Göteborgs kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på det industritekniska programmets inriktning svetsteknik.

Lindholmens tekniska gymnasium 2 besöktes den 20-22 november 2013 . Ansvariga inspektörer har utredaren Henrik Frykman och juristen Magnus Jonasson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar kring de eventuella utvecklingsområden och särskilt väl fungerande exempel som identifierats. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisning vid yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 kommunala och fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Lindholmens tekniska gymnasium 2

Lindholmens tekniska gymnasium är en kommunal gymnasieskola i Göteborgs kommun. Utbildningen vid skolan omfattar el- och energiprogrammet, sjöfartsprogrammet, industritekniska programmet, teknikprogrammet, vvs- och fastighetsprogrammet samt introduktionsprogram. Vid skolan går nästan 1100 elever. Skolenhet 2 vid Lindholmens tekniska gymnasium leds av en rektor och omfattar det industritekniska programmet och vvs-och fastighetsprogrammet.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknat motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.
Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnen då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnen kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.
Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.
Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på yrkesprogram och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

Att skolan klargör utbildningens mål för eleverna är enligt läroplanen en förutsättning för att de ska ges möjlighet att utöva inflytande på utbildningen.
Av den enkät som Skolinspektionen har genomfört i samband med kvalitetsgranskningen framgår att bara hälften av eleverna tycker att deras lärare i gymnasiegemensamma ämnen regelbundet påminner om vilka målen med undervisningen är. Resultatet får stöd av utsagor från eleverna i de intervjuer Skolinspektionen har genomfört. Eleverna ger uttryck för en mycket låg målkännedom och de känner inte igen att de mål som uttrycks i ämnesplanerna är något som deras lärare, varken i gymnasiegemensamma ämnen eller i yrkesämnen, diskuterat frekvent med dem. Samma sak gäller i hög utsträckning kunskapskraven. Framförallt i gymnasiegemensamma ämnen, men i viss mån även i yrkesämnen, ger eleverna uttryck för en stor osäkerhet när det gäller vad som förväntas av dem för ett visst betyg. I gymnasiegemensamma ämnen handlar det nästan uteslutande om betyget E som är vad de intervjuade eleverna siktar på, men de upplever en otydlighet från lärarna ifråga om vad som förväntas av dem för att nå det betyget. Eleverna berättar också om hur de återkommande har blivit negativt överraskade av betyg de har fått, därför att de har haft en felaktig uppfattning om vad som krävts av dem. I Skolinspektionens elevenkät tycker fler än hälften av de tillfrågade eleverna att det stämmer dåligt att deras lärare i gymnasiegemensamma ämnen är bra på att förklara vilken kunskap de behöver utveckla för att få ett visst betyg. Vid de lektioner som Skolinspektionen har observerat syns inte heller tydliga exempel på att lärarna tar upp mål i ämnesplan eller kunskapskrav, trots att nya moment introduceras.

Lärarna berättar däremot själva om hur de återkommande försöker ta upp mål med undervisningen och visar också exempel på hur de arbetat med att försöka

förenkla och förtydliga kunskapskraven. Rektorn berättar också att ett av de prioriterade uppdrag som skolenheten arbetar med under innevarande läsår, inom ramen för så kallade "fokusområden", är att tydliggöra mål och framsteg för eleverna.

Ett sätt att ge eleverna möjlighet att utöva inflytande över undervisningen är att kontinuerligt låta dem utvärdera den.
Lärarna vid den granskade inriktningen på det industritekniska programmet beskriver inget enhetligt eller systematiskt sätt att jobba med kursutvärderingar. En lärare säger sig ibland använda en äldre enkät som eleverna får besvara, men där resultaten av utvärderingen inte förmedlas till rektorn. En annan lärare beskriver ett mer muntligt tillvägagångssätt för kursutvärdering. En gemensam metodik och ett gemensamt förhållningssätt till utvärderingar saknas. I den elevenkät som Skolinspektionen har genomfört i samband med kvalitetsgranskningen tycker nästan 80 procent av eleverna att påståendet att deras lärare i gymnasiegemensamma ämnen frågar dem vad de tycker om undervisningen stämmer dåligt. Att det sällan sker och att det görs olikartat beroende på läraren får också stöd av utsagor vid intervjuer med eleverna. Rektorn uppger att systematiken kring kursutvärderingar vid programmet kan behöva utvecklas.

Sammanfattningsvis visar granskningen att eleverna vid den granskade inriktningen har mycket begränsad målkännedom och är osäkra när det gäller kunskapskraven. Det är allvarligt i sig och kan dessutom ha en negativ inverkan på elevernas möjligheter att kunna påverka sin utbildning. Lärare och rektorn beskriver hur skolenheten har arbetat för att eleverna ska ha en god kännedom om mål och kunskapskrav, men granskningen visar att skolenheten behöver hitta nya strategier för att komma längre i det avseendet. Vidare behöver skolenheten arbeta för att utveckla ett mer systematiskt och gemensamt sätt att ge eleverna möjlighet att genom utvärderingar påverka undervisningen.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att nå utbildningens mål. Rektorn har, också enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att lärare i olika kurser samverkar så att eleverna får ett sammanhang i sina studier.

Enligt de lärare som Skolinspektionen har intervjuat fungerar inte lärarsamverkan inom ramen för programarbetslaget vid det granskade programmet. Framförallt beskriver lärarna det som att det går en tydlig skiljelinje mellan lärare i yrkesämnen å ena sidan och lärare i gymnasiegemensamma ämnen å den andra: "det är mycket vi och dom", som en lärare uttrycker det. Lärarna i gymnasiegemensamma ämnen och yrkesämnen upplever det också som ett hinder för samverkan att de sitter "långt ifrån varandra", vilket innebär två närliggande hus.
Möjligtvis som en konsekvens av bristande lärarsamverkan syns få exempel på "infärgning" vid de observerade lektionerna, alltså att lärare i yrkesämnen integrerar gymnasiegemensamma ämnen i sin undervisning, eller vice versa. Det hade annars sannolikt kunnat vara en strategi att motivera eleverna och skapa sammanhang för dem, eftersom de är uppenbart intresserade av allt som rör svetsteknik. I den elevenkät som Skolinspektionen genomfört i samband med kvalitetsgranskningen instämmer bara 35 procent av eleverna i påståendet att deras lärare i gymnasiegemensamma ämnen får undervisningen att kännas meningsfull för det program och den inriktning de går. Intervjuade elever uppger också att de i mycket hög utsträckning upplever gymnasiegemensamma ämnen som meningslösa; "Ingen lärare har pratat med oss om varför vi ska läsa de här ämnena och varför det är viktigt när vi ska bli svetsare". Eleverna kan inte heller påminna sig att lärare i gymnasiegemensamma ämnen annat än mycket undantagsvis kopplat undervisningen till deras yrkesutgång som svetsare.
Rektorn för industritekniska programmet uppger att det finns mycket att utveckla när det gäller lärarsamverkan och att hitta beröringspunkter mellan ämnen. Utöver gymnasiearbetet tror rektorn inte att det på programmet förekommer kunskapsområden där flera ämnen samverkar: "det är nog väldigt kursorienterat här". Som ett led i att uppmuntra lärarna att samverka och identifiera fler beröringspunkter mellan ämnen har rektorn tagit initiativ till att lärarna ska auskultera hos varandra. Initiativet har emellertid inte riktigt tagit fart ännu och intervjuade lärare upplever sig inte riktigt ha tid med det, även om de uppfattar ambitionen som lovvärd.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarsamverkan vid den granskade inriktningen på det industritekniska programmet vid Lindholmens tekniska gymnasium behöver utvecklas, i syfte att i ökad utsträckning finna

beröringspunkter mellan ämnen och därigenom placera kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang och få dem att uppleva ett sammanhang och en helhet i studierna.

Metod och material

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektor på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner observerats i ämnena samhällskunskap, historia samt kursen kälsvets i ämnet sammanfogningsteknik. Företrädare för elever och lärare har intervjuats samt rektor, studie- och yrkesvägledare och den del av elevhälsan som är involverad i frågor om särskilt stöd. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.